

**MOBBNING INOM SVENSK BARN- OCH UNGDOMSIDROTT**

**OM UTBREDNING, ORSAKER OCH ÅTGÄRDER**

Umeå Universitet  
Sociologiska institutionen  
Samhällsvetarprogrammet baskurs moment 2B  
HT 2007  
Rickard Tjernqvist  
Daniel Kettil  
Handledare: Ivar Söderlind

## **Innehållsförteckning:**

Sidnummer:

<u>1. Inledning</u>	
1.1 Syfte och bakgrund	3
1.2 Metod och upplägg	4
<u>2. Definitioner</u>	
2.1 Definition av idrott	5
2.2 Definition av mobbning	5
2.3 Definition av barn- och ungdomsidrott	5
<u>3. Några organisationer, stiftelser och auktoriteter som arbetar mot mobbning</u>	
3.1 Friends	6
3.2 Riksidrottsförbundet	6
3.3 Dan Olweus, forskare	7
3.4 Anatol Pikas, forskare	7
3.5 Barnens rätt i samhället	7
3.6 SISU Idrottsutbildarna	8
<u>4. Orsaker och åtgärder</u>	
4.1 Varför uppstår mobbning?	8
4.2 Åtgärder mot mobbning	9
4.2.1 Gemensamt Bekymmermetoden	9
4.2.2 Farstamodellen	10
<u>5. Studier om mobbning inom idrotten</u>	
5.1 Friends	11
5.2 RF och BRIS	14
<u>6. Analys och egen diskussion</u>	16
<u>Källförteckning</u>	

## **1. INLEDNING**

### **1.1 SYFTE OCH BAKGRUND**

Vår uppsats handlar om problemet med mobbning inom idrotten. Vårt övergripande syfte är att försöka ge en bild av problemets omfattning och ge exempel på åtgärder, utan ambition att generalisera till idrottsrörelsen i stort. Vi tänker inte behandla mobbning inom elitidrott då vi är mer intresserade av att titta på hur barn- och ungdomsidrotten i Sverige sköts ur denna aspekt. Vi riktar in oss på barn- och ungdomsidrotten därför att den bör anses vara fostrande. Vi har personligen inte några erfarenheter av mobbning inom idrotten, men känner att det kan vara ett intressant problem att studera eftersom problemet bör få större uppmärksamhet.

Syftet kan sammanfattas i följande frågeställningar:

Hur utbrett är problemet med mobbning inom barn- och ungdomsidrott?

Varför uppstår mobbning?

Vilka åtgärder och metoder kan man använda sig av för att hantera problemet?

Vilka rättigheter respektive skyldigheter har ideella idrottsledare?

## 1.2 METOD OCH UPPLÄGG

Vi har i stor utsträckning använt oss av Internet-källor såsom [www.friends.se](http://www.friends.se) (Friends) och [www.bris.se](http://www.bris.se) (Barnens Rätt I Samhället). Vi har även använt oss av diverse artiklar samt tagit del av studier som gjorts inom området. Vi har gjort artikelsökningar på Universitetsbiblioteket samt Stadsbiblioteket. Vår handledare Ivar Söderlind har tillhandahållit tidigare uppsatser som kan vara relevanta och vägledande, och har även kommit med förslag på litteratur. Vi har dock haft problem att hitta källor och forskning inom området, då ingen större studie verkar ha gjorts inom ämnet.

Vi inleder uppsatsen med att definiera begreppen idrott, mobbning samt barn- och ungdomsidrott, för att sedan presentera organisationer och auktoriteter som arbetar mot mobbning. Sedan presenterar vi orsaker till mobbning, vilka åtgärder man kan ta till för att förhindra mobbning och vi tar även upp en studie om mobbning inom idrotten som Friends har genomfört. Vi avslutar uppsatsen med en diskussion där vi kommer att analysera materialet och försöka besvara våra frågeställningar.

## **2. DEFINITIONER**

När vi kommer in på begreppen mobbning, idrott samt barn- och ungdomsidrott så utgår vi från följande definitioner:

### **2.1 DEFINITION AV IDROTT**

”Med idrott avses institutionaliserad fysisk aktivitet med större eller mindre inslag av tävling, där den fysiska prestationsförmågan har stor betydelse och deltagandet styrs av regler som formulerats av de officiella idrottsorganisationerna” (Göran Patriksson, 1979).<sup>1</sup>

### **2.2 DEFINITION AV MOBBNING**

När det gäller begreppet mobbning finns det enligt Olweus en skillnad mellan en konflikt och mobbning, då en konflikt skall ses som en engångsföreteelse medan mobbning är systematisk kränkning. Dessa kränkningar kan vara fysiska, verbala, psykosociala samt text- och bildburna. Vi använder oss av Dan Olweus definition av mobbning: ”En person är mobbad när hon eller han, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer” (Dan Olweus, 1991).

### **2.3 DEFINITION AV BARN- OCH UNGDOMSIDROTT**

När vi i denna uppsats använder oss av begreppet barn- och ungdomsidrott menar vi idrott som bedrivs inom föreningar, både individuella och lagidrotter, där deltagarna är mellan 5-14 år. Att vi väljer detta åldersspann beror på att vi tror att många individer som blir mobbade helt enkelt har hunnit sluta med idrotten innan man fyller 15 år. Detta är vår egen definition som vi har använt oss av i syfte att avgränsa oss. Åldersspannet på 5-14 år kommer att användas i uppsatsen om inte annat anges.

---

<sup>1</sup> Idrottens Historia: Från antika arenor till modern massrörelse (2002), Blom, K Arne och Lindroth, Jan

### **3. NÅGRA ORGANISATIONER, STIFTELSE OCH AUKTORITETER SOM ARBETAR MOT MOBBNING**

#### **3.1 FRIENDS**

Friends är en stiftelse som varit aktiv sedan 1997 och vars vision är att uppnå minskad mobbning och andra kränkande handlingar i samhället. De fokuserar på att utbilda och undervisa barn i att själva stoppa mobbning när den sker runt om dem. Utbildningar sker även för vuxna runt om på skolor och i organisationer. Sedan hösten 2003 arbetar även Friends mot mobbning och kränkningar inom idrotten, eftersom över 80 procent av alla ungdomar någon gång är medlem i en idrottsförening. Det var också först 2002 som problemet med kränkningar inom idrott aktualiserades enligt Friends och de har efter det valt att arbeta emot detta problem. År 2003 gick Friends till exempel ihop med Solnaklubben AIK ungdomsfotboll för utbyte av erfarenheter och utbildning. Friends Idrott har sedan dess gjort ett antal undersökningar på olika idrottsevenemang bland ungdomar för att kunna lyfta fram hur utbredd mobbning och kränkningar faktiskt är inom idrotten.<sup>2</sup>

#### **3.2 SVERIGES RIKSIDROTTSFÖRBUND**

RF är Sveriges Riksidrottsförbund. Deras huvudsakliga uppgift är att företräda Sveriges alla specialidrottsförbund till exempel när det gäller kontakter med myndigheter och politiker. Organisationen RF består av 68 specialidrottsförbund och är uppbyggt genom ett demokratiskt system där Riksidrottsstyrelsen är den högsta instansen och fungerar som förbundets regering. En av förbundets viktigaste visioner är att få idrotten helt narkotika- och dopningsfri, men de har även viktiga stadgar kring diskrimineringen inom idrott där det bland annat står att ”Alla som vill, oavsett nationalitet, religion, ålder, kön, sexuell läggning, samhällsgrupp samt fysiska och psykiska förutsättningar, får och ska kunna vara med i idrotten.”<sup>3</sup> Om detta skulle brytas är uteslutning ur RF är möjlig.<sup>4</sup>

---

<sup>2</sup> Friends (<http://www.friends.se>)

<sup>3</sup> [http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage\\_\\_\\_\\_\\_262.aspx](http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage_____262.aspx)

<sup>4</sup> Sveriges Riksidrottsförbund (<http://www.rf.se>)

### 3.3 DAN OLWEUS, FORSKARE

Dan Olweus, är en av världens mest framstående forskare om mobbning, är bland annat känd för att vara den första som gjort en vetenskaplig undersökning om mobbning. Den undersökningen publicerades i boken "Hackkycklingar och översittare" (1973). Olweus anser att mobbning handlar om ett övergrepp som omedelbart måste stoppas, alltså tvärtemot vad som var den allmänna uppfattningen tidigare, där mobbning ansågs vara en konflikt mellan jämställda parter.<sup>5</sup>

### 3.4 ANATOL PIKAS, FORSKARE

1973 började Anatol Pikas, docent i pedagogik i Uppsala, arbeta med mobbningsbekämpning och han gick då in i Uppsalas skolor och tog aktivt hand om mobbningsfall. Hans pedagogikstudenter på C- och D-nivå fick skriva uppsatser om egna behandlingar av mobbningsfall i skolorna, resultaten av dessa uppsatser publicerades sedan i den bok som blev den första som behandlade hantering av mobbningsfall. Denna bok låg till grunden för Anatol Pikas Gemensamt Bekymmer-metod (GBm, se sid. 9-10).<sup>6</sup>

### 3.5 BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET (BRIS)

BRIS (Barnens Rätt I Samhället) är en ideell organisation som är religiöst och partipolitiskt obunden. Organisationens uppgift är att bistå barn som på något sätt far illa (bl.a. mobbade barn) och ska verka som en länk mellan samhälle, barn och vuxna. Till detta använder man sig av "Barnens hjälptelefon" som är ett kostnadsfritt nummer som barn och ungdomar upp till 18 år kan ringa när det finns ett behov av vuxet stöd, "BRIS-mejlen" dit barn och ungdomar kan mejla samt "BRIS Vuxentelefon – om barn" dit vuxna kan ringa om frågor och råd om barn. Sammanlagt arbetar idag cirka 500 personer med dessa tre medier. BRIS har dock alltid sett barnen som sin uppdragsgivare och därför är det alltid deras behov man utgår ifrån när man planerar sin verksamhet. BRIS bildades 1971 och är idag ett organiserat

---

<sup>5</sup> Apropå, Brottsförebyggande rådets tidsskrift  
([http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod\\_show&id=143&module\\_instance=12](http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=143&module_instance=12))

<sup>6</sup> Anatol Pikas hemsida (<http://www.pikas.se/GBm/>)

riksförbund där fem regionföreningar ingår. Man har regionkontor i Umeå, Stockholm, Norrköping, Göteborg och Malmö.<sup>7</sup>

### 3.6 SISU IDROTTSUTBILDARNA

SISU Idrottsutbildarna är idrottens utbildningsorganisation vars verksamhet utgår ifrån idrottens utvecklingsbehov. Kärnan i deras verksamhet är folkbildningen, vilket visas av att SISU är ett av nio studieförbund i Sverige.<sup>8</sup>

## **4. ORSAKER OCH ÅTGÄRDER**

### 4.1 VARFÖR UPPSTÅR MOBBNING?

Det är svårt att ge någon generell förklaring till varför mobbning uppstår, då varje fall är unikt och mobbning kan upplevas olika från person till person. Något som emellertid ofta finns med i bilden är att en dominant person i ett lag/grupp/klass börjar reta och mobba en annan person, vilket medför att övriga personer i laget också börjar mobba denne för att själva undvika att bli mobbad. Det är bland annat på grund av den anledningen som det är oerhört viktigt att ledare och tränare aldrig börjar mobba en person i sitt lag eller uppmuntrar ett mobbningsbeteende bland barnen, eftersom det då lätt kan sprida sig till övriga medlemmar i laget att det anses ”okej” att reta honom eller henne. Detta gäller speciellt i yngre åldrar då barn och ungdomar söker efter förebilder att rätta sig efter.

Mobbning kan som sagt även uttrycka sig i flera olika former, vilket försvårar en generalisering. I vissa fall kan det röra sig om verbala och psykiska smädelse medan det i andra fall kan ha gått så långt som till fysiska tilltag. De vanligaste trakasserier inom idrott verkar handla om personens prestationsförmåga inom den aktuella grenen. Även om mobbningen inte började på grund av att en person var sämre inom någon sport så använder många mobbare av den förklaringen som en ursäkt för att rättfärdiga sin mobbning, både för sig själv och för andra.

---

<sup>7</sup> Barnens rätt i samhället (<http://www.bris.se>)

<sup>8</sup> SISU Idrottsutbildarna (<http://www.sisuidrottsutbildarna.se>)



## 4.2 ÅTGÄRDER MOT MOBBNING

Vi har här tänkt ta upp några metoder om hur man förhindrar och förebygger mobbning. Dessa metoder är främst framtagna för skolvärlden, men vi kommer i slutdiskussionen att framföra våra egna tankar om hur dessa kan implementeras inom idrottsvärlden.

### 4.2.1 Gemensamt Bekymmermetoden (GBm)

Gemensamt Bekymmermetoden (GBm) är som tidigare sagts framtagen av Anatol Pikas och i denna metod bygger arbetet på att inte anklaga någon utan istället arbetar man för en lösning som är gynnsam för båda parter (mobbare och offer), det vill säga att man har ett gemensamt bekymmer och därför behöver man hitta en gemensam lösning på problemet. Den person som leder samtalen lyssnar mycket på båda parter och låter dem själv hitta lösningar. Man ser helt och hållet framåt och undviker att gräva mer i det som har varit. Arbetet brukar delas in i fem faser:

1. Samtalsledaren har enskilda samtal med de misstänkta mobbarna där man vill ta reda på hur mobbaren upplever situationen och låter även mobbaren komma med förslag på hur situationen kan förbättras.
2. Samtalsledaren har enskilt samtal med den mobbade där man försöker ta reda på hur den mobbade mår och hur han/hon upplever situationen
3. Samtalsledaren har ett förebyggande gruppmöte med de misstänkta mobbarna där man låter mobbarna komma med konstruktiva förslag på hur man kan gå in den mobbade i gemenskapen.
4. Samtalsledaren har ett möte med mobbarna och den mobbade tillsammans där de inblandade parterna får komma överens om gemensamma lösningar och regler för hur man ska gå tillväga för att följa dessa regler och hur man ska lösa det eventuella problemet som uppstår om någon part inte följer överenskommelsen.
5. Efter en tid kontrolleras, vid ett gemensamt möte, att alla håller sina överenskommelser. Det ska även finnas möjlighet att komma till samtalsledaren direkt om överenskommelsen

inte hålls av någon part, i vilket fall man får jobba vidare med situationen, fortfarande i samma anda av gemensamt bekymmer och utan att peka ut någon.<sup>9</sup>

#### 4.2.2 Farstamodellen

Farstamodellen är en femstegsplan mot mobbning, utarbetad av läraren Karl Ljungström. Vilken typ av lärare Karl Ljungström är har inte framgått av våra källor. Metoden har blivit mycket kontroversiell på grund av sitt handfasta ingripande och att den till en början förespråkar att samtal med mobbarnas föräldrar undviks.

Metoden går till så att man först behöver ett trygghetsteam bestående av ca fem stycken ur till exempel skolpersonalen. När detta trygghetsteam får reda på att en elev upplever sig mobbad så inleds första fasen där trygghetsteamet samlas för att diskutera hur man ska gå vidare, är det mobbning, vilka är mobbarna och så vidare. I detta skede brukar man även kontakta mobboffrets föräldrar för att diskutera de olika händelser offret blivit utsatt för.

Andra steget blir således att trygghetsteamet har ett enskilt samtal med mobboffret där man försöker få svar på vad som har hänt, hur länge, vilka är inblandade etc.

Det är efter detta som steg tre inleds och det kan ses som det viktigaste och mest omfattande steget. Det går till så att när teamet är medvetna om att de utpekade mobbarna är på plats så kallas de in till samtal. Det är av yttersta vikt att mobbarna inte känner till detta i förväg, eftersom mobbarna då får tid på sig att bygga upp ett försvar. Under samtalet ska det närvara minst två personer ur trygghetsteamet, där den ena antecknar och den andra ställer frågor. Vid samtalets inledning ska det framgå att trygghetsteamet ser mycket allvarligt på det inträffade händelserna, och detta ska man tydligt klargöra för mobbarna. Man fortsätter sedan att räkna upp olika handlingar som man vet om att mobbarna utfört på mobboffret. Själva målet med samtalet är sedan att få mobbarna att gå med på en handlingsplan som de ska följa.

Den fjärde punkten i handlingsplanen blir ett samtal med mobboffret för att ta reda på hur han/hon upplever situationen efter att mobbarna har blivit kallade till samtal och fått en handlingsplan.

Vid femte punkten så kallas återigen mobbarna in för ett samtal och även denna gång får de inte veta något om mötet i förväg, då de kan bygga upp ett försvar kring sitt beteende om de

---

<sup>9</sup> Anatol Pikas hemsida (<http://www.pikas.se/GBm/>)

känner till samtalet. Hur sedan informationen kommer till mobbarnas föräldrar är olika från fall till fall, då föräldrar ofta går i försvar för sina barn utan att bry sig om vad som egentligen har hänt och således låter sitt barns beteende fortgå.

Hur länge dessa olika steg pågår och vad som händer efter det avslutande femte steget framgår inte i våra källor.<sup>10</sup>

## **5. STUDIER OM MOBBNING INOM IDROTT**

Vi har ägnat mycket tid åt att söka efter svenska forskarrapporter om ämnet mobbning inom idrotten. Vi har exempelvis sökt på Riksidrottsförbundets (hädanefter benämnt RF) hemsida (<http://www.rf.se>) och hittade inget direkt om mobbning, vilket vi fann förvånande. Vi hittade ett dokument som beskrivs som ”policy och handlingsplan mot sexuella trakasserier”<sup>11</sup> men ingen handlingsplan för åtgärder mot mobbning.<sup>12</sup>

### **5.1 UNDERSÖKNING GJORD AV FRIENDS**

I kapitel 5.1 är all fakta hämtade från Friends undersökning under Stadium Sports Camp 2005.<sup>13</sup> Stadium Sports Camp är Sveriges största sportscamp för ungdomar i åldern 11-14 år. Campen har funnits sedan 1995 och arrangerar en mängd olika sporter, till exempel basket, innebandy, fotboll, ishockey och gymnastik. Undersökningen är utförd i enkätform på Stadium Sports Camp. Enkäten var i huvudsak kvantitativ och frågorna var av fast karaktär med olika svarsalternativ. Friends skickade färdiga enkäter till den ansvarige chefen för Stadium Sports Camp. Chefen delade i sin tur ut dessa enkäter varje grupps ansvarige ledare. Ledarna lät ungdomarna enskilt fylla i enkäten under en samling. De besvarade enkäterna lämnades tillbaka till chefen för Stadium Sports som vidarebefordrade enkäterna till Friends. Av 4301 deltagare på Stadium Sports Camp valde 2954 att delta, vilket gav ett bortfall på 31 %. Av dessa 2954 var 97 % ungdomar i åldern 12-15 år. Anledningen till att Friends valde genomföra denna undersökning var för att ett flertal idrottsföreningar under år 2003 började efterfråga utbildningar och samarbete med Friends, efter att ha kommit i kontakt med

---

<sup>10</sup> Breviksskolans likabehandlingsplan (<http://blade.vastervik.se/bun/brevik/mobbing.htm#Farsta>)

<sup>11</sup> ([http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage\\_\\_\\_\\_\\_277.aspx](http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage_____277.aspx))

<sup>12</sup> Sveriges Riksidrottsförbund (<http://www.rf.se>)

<sup>13</sup> Friends undersökning  
([http://www.friends.se/fileadmin/user\\_upload/pdf\\_2/Friends\\_Idrottsunders\\_kning\\_2006\\_1.pdf](http://www.friends.se/fileadmin/user_upload/pdf_2/Friends_Idrottsunders_kning_2006_1.pdf))

organisationens arbete inom skolvärlden. Ur detta formades ett treårigt projekt finansierat av Allmänna arvsfonden. Friends mål och tanke med projektet var att genomföra undersökningar för att först och främst skapa sig en bild av hur utbredd mobbningen var inom barn- och ungdomsidrotten. Målet efter det var att föra över Friends kunskaper och arbetssätt mot mobbning i skolan in i idrottens värld. År 2006 startade "Friends idrott" som en del i Friends organisation. Enligt Friends så finns det inom skolan lagar och riktlinjer som tydligt förbjuder någon typ av mobbning eller diskriminering samt även handlingsplaner om mobbning uppstår. Friends tror vidare att det inom idrottsrörelsen däremot förringar problemet. Idrottsföreningar har heller inga skyldigheter att ha handlingsplaner och de elevskyddslagar mot mobbning och diskriminering som finns i skolan gäller inte inom idrottsföreningar.

De områden om mobbning inom idrotten som Friends ville undersöka, skilde sig från tidigare undersökningar av BRIS eller FoU, där prioriteringar lagts på mobbning och kränkande handlingar under nollningen i olika idrottsföreningar. Med nollning menar man den inkilningsritual som kan förekomma i idrottsföreningar där nya medlemmar i gruppen utsätts för olika provningar där en del av dem har varit kränkande. I Friends studie däremot användes ingen definition av mobbning utan där har barnen istället själva fått svara vad de anser mobbning och kränkningar är.

Slutsatserna man fick fram genom undersökningen var bland annat att 92 % av de tillfrågade aldrig själva hade blivit mobbade. Det framkom också att 32 % av respondenterna ansåg att det inte förekom mobbning inom deras lag eller grupp, och 42 % svarade att de inte visste. Detta pekar på att de allra flesta barn upplever en positiv tid inom idrotten och slipper utsättas för mobbning och kränkningar. Även om de flesta upplever idrotten som en positiv tid så framkom även i undersökningen att 8 % ansåg sig själva vara utsatta för kränkningar, 1 % att det förkom mobbning inom gruppen eller laget och 25 % att det hänt någon enstaka gång.

I Friends undersökning tas det inte upp vilken sorts kränkning dessa 8 % av de svarande har utsatts för, det kan alltså röra sig om saker de bara har hört eller själva bevittnat, som har hänt inom laget. Självklart så beror det då också på vad dessa individer själva tycker är mobbning och inte. Kan det vara ett hånfullt ord eller krävs det att någon har mottagit slag eller annat fysiskt våld innan det uppfattas som mobbing för dem? Det ska också nämnas att bland dessa 8 % var det en lika stor andel flickor och pojkar som uppgav att de själva blivit utsatta för mobbning eller kränkningar.

Sammanfattningsvis framkommer i Friends rapport följande intressanta siffror: 32 % uppgav att kränkningar aldrig inträffat, 8 % att de själva har upplevt kränkningar, 26 % känner att det förekommer eller har förekommit kränkningar eller mobbning i sitt lag eller grupp. Slutligen uppger 11 % att de kränkningar som sker är emellan tränare och idrottare.

Friends tar också i sin sammanfattning upp att denna undersökning långt ifrån är komplett och att de välkomnar mer forskning och statistik inom det här området då det för nuvarande är ett ganska glömt och förbisett problem. En tydligare definition om vad mobbning är och kan definieras inom idrottens värld är också exempel på framtida forskning Friends eftersöker.

Visionen är att lyckas nå en så kamratlig och mobbningsfri idrott som möjligt och för att uppnå detta önskar Friends att fler idrottsföreningar tar ett mer aktivt ansvar för att se till att alla känner sig behövda och välkomna. Inte bara det, fler föreningar behöver också skaffa sig likabehandlingsplaner samt åtgärdsplaner för de som redan har råkat illa ut genom mobbning eller kränkningar i sin idrottsförening. Friends säger i citat ”Majoriteten av alla idrottsutövare ser idrotten som något positivt och väldigt betydelsefullt... Men de finns också de som blir kränkta och råkar ut för negativa händelser... Det måste tas på allvar”

## 5.2 BRIS OCH SISU

BRIS (Barnens rätt i samhället) och SISU Idrottsutbildarna har ingått ett samarbete där man arbetar mot just mobbning inom idrotten. På deras hemsida (<http://www.bris.se/idrott>) kan man som ledare bland annat läsa om olika tecken på mobbning och vilka åtgärder man kan använda.

Barn och ungdomar väljer enligt BRIS och SISU att idrotta av olika orsaker, några har kanske en dröm om att en gång i livet bli fotbollsproffs, någon annan kanske börjar för att ens föräldrar tycker att man behöver få motion på sin fritid medan en tredje kanske bara vill vara med sina kompisar på fritiden och därför börjar i samma fotbollslag som kompisarna spelar i. Oavsett vilken orsak man har för att börja med en idrott är det viktigt att man som ledare förmedlar budskapet att alla orsaker är giltiga och ingen orsak är bättre än någon annan. Det är viktigt att man får alla deltagare att känna sig accepterade i gruppen och att skapa en trivselkänsla bland barnen. Idrott ska vara något kul och utvecklande som är till för alla, därför är det viktigt att man som ledare kan hantera de situationer som kan dyka upp, förutom mobbning kan man även stöta på rasism och ätstörningar bland mycket annat.

När det gäller tecken på mobbning menar man att mobbning ofta döljs för de vuxna ledarna och att det i många fall maskeras som ”skoj”, det vill säga att det bara är en lek och inte är allvarligt menat. Det är därför viktigt att vara uppmärksam på dessa ”skojbråk” och stoppa dem och hantera dem som om det vore ett riktigt bråk. Man får göra klart för barnen att man inte skojar på det sättet. Detsamma gäller naturligtvis elaka och kränkande kommentarer.

När man arbetar som ideell ledare så omfattas man av socialtjänstlagen. I den står följande att läsa:

Socialtjänstlagen (2001:453), Kapitel 14, § 1, andra stycket:

”var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.”

Du är som ideell ledare alltså inte skyldig enligt lag att rapportera missförhållanden bland barnen, men du uppmanas att göra det. Hur ska man då tolka uttrycket ”kännedom” i detta fall? Är det att du med bestämdhet vet att ett barn far illa? Nej, begreppet innebär i detta fall att du inte med säkerhet behöver veta att ett barn far illa, det räcker med att du fått höra eller sett något som tyder på att barnet inte mår bra.

Som ledare för barn och ungdomar är du alltid en förebild och högst delaktig i att forma en individ. De flesta som hållit på med en idrott kommer ihåg sin första tränare. Det är givet att man som ledare för barn och ungdomar måste föregå med gott exempel, barn gör inte som du säger, barn gör som du gör. En annan sak att tänka på är att man i sitt ledarskap är tydlig med vad som accepteras och inte redan från början. Barn behöver tydliga gränser och regler då de inte har utvecklat förmågan att förstå och efterfölja de sociala och uttalade regler och normer som vi har i samhället.

Mobbning menar man väldigt ofta förekommer bakom ryggen på ledare och lärare, varför det är viktigt att man som ledare observerar barnen och så ofta som det är möjligt befinner sig i närheten av barnen för att minimera antalet tillfällen som mobbning kan ske.

Till skillnad från i skolan har idrotten en fördel i att det är relativt enkelt att höja statusen inom gruppen för ett utsatt barn. Ett sätt för att uppnå detta kan vara att man ger det utsatta barnet betydelsefulla och viktiga uppgifter inom gruppen så att barnet själv får känna sig som en viktig del av gruppen.

Hur kan då, enligt BRIS och SISU, föreningar som helhet arbeta mot mobbning? En viktig del kan vara att man har en policy och en handlingsplan inom föreningen som alla får ta del av, där det klart och tydligt framgår hur man skall hantera en mobbningssituation ifall den uppstår. Detta går även att utveckla vidare genom att ha en person som är ansvarig för att policys och handlingsplaner inom föreningen följs. I fall där ledaren är en del av problemet är det uppenbart att situationen inte kan eller skall lösas av ledaren, därmed är det bra att ha en utomstående person i föreningen som kan hjälpa till att lösa situationen. Man kan även införa ett faddersystem i föreningen liknande det som ofta finns på låg- och mellanstadieskolor, där barn får en förebild att rätta sig efter.<sup>14</sup>

---

<sup>14</sup> Bris och SISU i samarbete (<http://www.bris.se/idrott/start/>)

## **6. ANALYS OCH EGEN DISKUSSION**

När vi har sökt fakta och rapporter om vårt ämne har vi slagits av att det verkar finnas väldigt lite svensk forskning gjord om mobbning inom just idrott. Den forskning som är gjord om mobbning är nästan uteslutande gjord i skolmiljöer och därför känns vårt ämne som en bortglömd del. De fakta vi har redovisat i vårt arbete visar på att mobbning inom barn- och ungdomsidrott existerar, även om det inte verkar vara särskilt utbrett. Vi ställer oss dock tveksamma till att problemet inte är särskilt utbrett, främst på grund av bristfällig forskning inom området. Vi tror att mörkertalet är relativt stort, och orsaken till att det inte syns på dem få forskningsrapporter vi har hittat skulle kunna vara att man i exempelvis Friendsrapporten inte har definierat mobbning, samt att studien är gjord på ungdomar i åldern 12-15 år. Rapporten är även genomförd bland ungdomar som deltagit i Stadium Sports Camp, och vi anser att den inte är riktigt representativ för barn- och ungdomsidrotten i stort.

Ett problem med Friendsrapporten är som vi ser det åldern på de deltagande. Vi tror att många barn som blir mobbade inom idrotten inte håller på till 12-15 års ålder. Vi tror alltså att de flesta barn som håller på med idrott i någon form upplever det som något roligt och positivt, men utsätts man exempelvis som 7-åring för mobbning under träningar och matcher tappar man förmodligen gnistan och idrotten slutar vara rolig och blir istället något jobbigt och tråkigt. Eftersom idrotten är något man själv väljer om man vill engagera sig i blir det därför lätt att sluta. Därmed anser vi att det finns anledning att tro att mörkertalet är stort, då många som har blivit mobbade med stor sannolikhet har slutat med idrotten.

Ett annat problem med Friendsrapporten är avsaknaden av definition av mobbning. Vi tror att det är viktigt att definiera vad mobbning är när man genomför en studie av det här slaget. Orsaken till det är att barn kanske inte alltid har en korrekt uppfattning om vad som är mobbning och inte. Många av de barn och ungdomar som deltog i studien uppger att de aldrig varit i kontakt med mobbning. Vi tror inte att det är överensstämmande med verkligheten, utan att det snarare kan röra sig om att man har befunnit sig i situationer som man inte själv upplever som en mobbningssituation, men där offret har känt sig mobbad. Man förringar ofta sin egen delaktighet i mobbning och tycker att den som varit utsatt inte alls har blivit mobbad, det har bara varit ”på skoj”.

Varför tror vi då att mobbning inom barn- och ungdomsidrotten uppstår? Som vi redan konstaterade i kapitel 4.1 anser vi att det är svårt att generalisera varför mobbning uppstår.



Vem som helst kan bli mobbad när som helst. Vi kommer dock att presentera en del orsaker vi tror kan finnas. Vi tror att det kan vara ett problem med föräldrar som ledare då risken för favorisering bland barnen är mycket stor. Detta är dock ett svårt dilemma då barn- och ungdomsidrotten i princip är helt beroende av oavlönade, ideella krafter som tränare, lagledare och så vidare. Hur kan man då lösa detta problem utan att förlora de ideella krafterna? Vi tror att en del av lösningen kan vara att man från Riksidrottsförbundets håll ställer krav på att ledare inom idrottsföreningar måste ha genomgått en utbildning i hur man hanterar mobbning och konfliktlösningar innan man får börja arbeta som ledare ens på ideell basis. En annan lösning kunde vara att man ser till att de föräldrar som väljer att engagera sig som ideell ledare får göra det i någon annan åldersgrupp än sitt eget barn. Denna lösning är dock långtifrån ultimat då man förmodligen löper en relativt stor risk att förlora en del av de ideella ledarna, då många föräldrar ställer upp av intresse för sitt barns idrottande snarare än av intresse för idrotten som företeelse.

Hur får man då in ideell arbetskraft som motiveras av idrotten snarare än sitt eget barns idrott? Vi tror att många ungdomar redan har slutat med idrotten när man kommer upp i 16-18 års ålder. Det är i denna ålder som gallringarna inom idrotten börjar synas tydligt, och många slutar när man känner att ens egen talang inte räcker till längre eller för att man exempelvis utvecklar andra intressen och inte känner motivation att lägga ner så mycket tid på träning som skulle behövas. Vi tror att det är viktigt att bland dessa ungdomar fånga upp intresset hos dem som har ett intresse av att på något sätt fortsätta vara aktiv inom idrotten. Av egen erfarenhet tror vi att vissa idrotter är mycket duktiga på detta, exempelvis gymnastiken, medan föreningar inom till exempel fotbollen är mindre duktiga inom detta område. Att inom en förening kunna erbjuda dessa ungdomar en grundutbildning eller informera om hur man på annat sätt kan ta del av förbundsutbildningar tror vi är något som alla skulle tjäna på. Ungdomar som vill stanna kvar inom idrotten får en chans att göra det samtidigt som föreningarna får in mer ideell arbetskraft och inte blir lika beroende av föräldrar. En bra kombination vore kanske att para ihop en förälder och en ungdom som tränare för ett knattelag i fotboll till exempel.

Andra anledningar till att mobbning kan uppstå inom idrotten är att barn och ungdomar utvecklas olika sent och vissa kan få ett stort fysiskt försprång på andra i gruppen, vilket medför att en individ som inte utvecklats i samma takt som de andra i gruppen löper en risk att bli utsatt för kränkande behandling. Man förändras även på det personliga planet i

puberteten, då man utvecklar andra intressen i livet, och någon kanske utvecklar ett intresse som de övriga i gruppen kan finna avvikande. Just dessa aspekter kan få till följd att någon inom gruppen halkar efter i utvecklingen inom den aktuella idrotten, och kanske därför blir utsatt för kränkande behandling. Att man känner att man inte räcker till i gruppen innebär ofta även en försämrad självkänsla och det blir lätt att tro att man är precis så dålig som alla andra verkar tycka. Detta är förödande för en ungdom som sysslar med idrott och det är därför viktigt att som ledare se till att dessa individer får andra betydelsefulla uppgifter inom gruppen som kan medverka till att självkänslan inte sjunker. Individer utvecklas olika sent i livet och det finns många exempel inom dagens elitidrott som styrker detta. Många av de elitidrottare som finns idag har inte alltid ansetts som extrema talanger utan har utvecklats senare än andra, medan det samtidigt finns många exempel på stora talanger som helt har stannat i utvecklingen och blivit passerade av andra som inte ansetts som lika stora talanger i unga år.

Slutligen, hur kan man implementera de arbetssätt och metoder mot mobbning som finns inom skolvärlden i idrotten? Som vi tidigare påpekat kan det vara en idé att införa ett faddersystem liknande det som finns i skolvärlden då det ger barnen en förebild att se upp till och även kan medverka till att man som fadder upptäcker när ett barn mår dåligt. Detta skulle fungera så att man låter barn och fadder träffas på en kontinuerlig basis för att kolla läget. Det underlättar här om man inom föreningen har en ansvarig person som finns till för att lösa eventuella konflikter. Upptäcker man som fadder att ett barn mår dåligt kan man i första hand vända sig till den ansvariga ledaren som sedan får bestämma hur man ska gå vidare med ärendet.

Om vi tittar på Farstamodellen tror vi inte att det är en metod som är särskilt bra att ta in i idrottsvärlden. Idrotten ska vara något roligt för barnen och vi tror att det finns enklare och bättre sätt att hantera en mobbningssituation. Gemensamt Bekymmermetoden vore att föredra framför Farstamodellen anser vi då den har en mer human inställning och syftar till att alla ska känna sig respekterade och accepterade inom laget/gruppen, något som vi anser är av stor vikt vid barn- och ungdomsidrott. Idrotten ska vara rolig och vara till för alla. Kontinuerliga kvartssamtal mellan ledare och barn och föräldrar kan vara ett annat sätt att ha en fortlöpande kontroll över hur situationen ser ut för barnen och det blir lättare att tidigt identifiera eventuella problem. Här bör kvartssamtalen helst ledas av någon annan än en förälder av uppenbara skäl. Vi tror även att det kan behövas riktlinjer från RF där det ställs krav på att

idrottsföreningarna tar fram en likabehandlingsplan som tydligt beskriver hur föreningen ser på mobbning och vilka åtgärder man använder i det fall mobbning uppstår inom föreningen. Här tror vi att RF kan få en viktig roll genom att antingen ta fram en mall för likabehandlingsplaner som föreningarna kan rätta sig efter alternativt att man aktivt hjälper föreningar som vill ta fram en sådan plan.

Vi anser slutligen att detta är ett problem som RF snarast bör ta tag i. Detta är den slutsats vi dragit utifrån det material vi funnit och de lösningar vi har kommit fram till. Det är långtifrån perfekta lösningar men vi tror att de i alla fall är värda att begrundas och kanske prövas på inom olika föreningar.

## 7. KÄLLFÖRTECKNING

### Böcker:

Blom, K Arne och Lindroth, Jan – Idrottens historia – från antika arenor till modern massrörelse (2002)

### Sidor på Internet:

Friends (<http://www.friends.se>)

Sveriges Riksidrottsförbunds policy om diskriminering  
([http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage\\_\\_\\_\\_\\_262.aspx](http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage_____262.aspx))

Sveriges Riksidrottsförbund (<http://www.rf.se>)

Apropå, Brottsförebyggande rådets tidsskrift  
([http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod\\_show&id=143&module\\_instance=12](http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=143&module_instance=12))

Anatol Pikas hemsida (<http://www.pikas.se/GBm/>)

Barnens rätt i samhället (<http://www.bris.se>)

SISU Idrottsutbildarna (<http://www.sisuidrottsutbildarna.se>)

Breviksskolans likabehandlingsplan  
(<http://blade.vastervik.se/bun/brevik/mobbing.htm#Farsta>)

Sveriges Riksidrottsförbunds policy och handlingsplan mot sexuella trakasserier  
([http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage\\_\\_\\_\\_\\_277.aspx](http://www.rf.se/templates/Pages/InformationPage_____277.aspx))

Friends undersökning  
([http://www.friends.se/fileadmin/user\\_upload/pdf\\_2/Friends\\_Idrottsunders\\_kning\\_2006\\_1.pdf](http://www.friends.se/fileadmin/user_upload/pdf_2/Friends_Idrottsunders_kning_2006_1.pdf))

Bris och SISU i samarbete (<http://www.bris.se/idrott/start/>)